

PR. DIMITRIE BEJAN

SATUL BLESTEMAT

Coperta: Mihai Sârbulescu

Copyright © Editura Ileana, pentru prezenta ediție.

ISBN 978-606-8644-01-1

Descrierea CIP poate fi consultată la
Biblioteca Națională a României

EDITURA ILEANA
București

Toți au dat în mine – chiar Arhiereul anului 1970 –
dimpreună cu tot Sinedriul – până ce m-am putut liniști,
zic eu, între propriii mei patru pereți.

Și de atunci, încotro?

Socot că numai către Dumnezeu!

Ca să-I dau socoteală de am înmulțit talantul, au ba!

Și de-l voi întâlni pe Bădița – în raiul cel fără de moar-
te – am să-i spun că-n Țară ard sufletele ca niște candelă –
pentru împlinirea jertfei.

Așa cum o dorește dreptatea lui Dumnezeu!

Și când potirul pătimirii noastre va fi plin, pe cerul Ță-
rii noastre se va arăta curcubeul, de la o margine a Țării la
cealaltă.

Și Iisus își va pune scaunul de judecată pe Ceahlău.

Ca să facă dreptate Românului.

Ca să facă dreptate Creștinului.

Cuprins

Satul blestemat	5
Dunăre, Dunăre, drum fără pulbere.....	11
Când eram la Ialomița.....	18
Adunați din patru vânturi.....	29
A sosit Corina	34
Duminica-n sărbători	41
Nunta Zamfirei	51
Fata Bărăganului	59
Bietul Petrică și mulți ca el	65
A albit soția lui	74
Copiii pun întrebări.....	82
Nea Chiriță și Tăicuțu.....	94
Nea Ion și alți contabili	101
Literaturi și alte arte	108
Didina și alte întâmplări	117
Moș Paris și... Neala	127
Emilia	135
Ceasuri și altă contrabandă	143
Sateți deasupra Bărăganului	151
Orizonturi noi.....	160
Pe unguri nu i-am iubit, dar... ..	171
Diplomație... și zvonuri	180
Câtă sudoare	190
Evadații	196
Bate vântu-n dungi ciulinii.....	204
Mașini în noapte.....	209
Satul părăsit	215
Epilog	219

SATUL BLESTEMAT

Sunt ani lungi de întuneric și de foame, în care nu am văzut hârtie și creion. Acum, când am ieșit la lumină, stau în fața vieții care curge – viață pe care eu o înțeleg perfect, dar cu felul cum se desfășoară ea nu am nici o legătură – și încerc să-i surprind și să-i fixez în scris anii de amărăciuni și de neomenești suferințe...

Satul unde mă aflu acum¹ încearcă să trăiască la adăpostul unor dealuri pleșuve și râpoase. Dincolo de acest orizont neprietenos se ridică culmile împădurite, care adăpostesc mănăstirile din Munții Neamțului. Simt, fizic, lipsa acestor păduri. Perspectivele mele sunt egale cu ale unui om care privește lumea din adâncul fântâni.

Mi-i necesar spațiul fără margini al câmpului dunărean, sau culmile, vulturești, carpatine. Dar unde am fost eu trimis, perspectivele sunt reduse la un kilometru de văgăună.

Înclin a crede că cel ce locuiește pe culme are o mai largă perspectivă a vieții; viață, ce se desfășoară liberă vederii sale. Iar cel ce trăiește pe câmp întins poate împinge lucrurile până dincolo de orizont; poate întrevedea infinitul.

¹ Ghindăoani – Neamț.

Era primăvară și frig, umed. Sălciile de pe maluri – pădurile de sălcii și plop – încercau să se încălzească la firavele raze de soare palid. Dunărea mâna mânăioasă valurile murdare către mare. Peste bălțile Brăilei și ale Ialomiței, rupând digurile, se întindeau apele Dunării până în Munții Dobrogei. Ca o piramidă roșietică răsărea, peste ape, dealul de la Hârșova. La Vadul Oii toată Dunărea adunată fierbea. La prispa caselor din Giurgeni, legată de ușă, câte o dubă.² Mai departe, dincolo de luncă, unde sunt prispele Dunării, în spatele cărora se întinde Bărăganul, câteva sate la umbra salcâmlor și hotar, până-n Balcani. Norii, ca niște pânze sfâșiate și umede, se lipesc de apele vineții și fug, înghețați, cu umbra lor rece. Pe deasupra noastră zboară, după vânt, păsări de apă, cârduri ce se lasă fulgător pe valuri.

Înaintăm greu pe dig, prăvăliți de rafalele vântului. Ofițerul care mă escortează înjură murdar apele lui Dumnezeu și vânturile satanei. Frigul și apa de mult m-au pătruns până la oase. Înaintez greu și, din ce în ce mai des mătur pământul, cad în băltoace, sunt tot murdar și stropit cu noroi. Sunt slab, nemâncat, extenuat. În spate duc o traistă ruptă, cu câteva boarfe putrede. N-am mâncat nimic de două zile, sunt prea sleit de puteri; nu mi-e foame. Îmi ud buzele arse de arșița sufletului cu apă din băltoace. Ofițerul este stăpânul meu și mă îmbrânțește. Noi doi, pe dig, printre ape. Mama, din cerul lui Dumnezeu, plânge odată cu ploaia repede a lui april. Ofițerul o înjură scârnăv și mă lovește scrâșnind: „De ce nu v-am omorât, mă?” Să-i răspund? Să nu-i răspund? După o pală de vânt, în liniștea

² Dubă – barcă mare.

de o clipă, abia îngân: „Umanitatea voastră, cultura voastră, civilizația voastră; v-ați întors la comuna primitivă...”

Sălbatic, m-a lovit în obraz cu dosul palmei. Simt sângele sărat pe buze. Apoi alte lovituri și pe urmă am căzut mototol pe dig. Mă doare sufletul. Peste ape fuge o lumină gălbuie. Un pescăruș, mânat de vânt, țipă puternic și dispare în pânza unui nor. Stăpânul meu îmi arată cu mâna întinsă satul dintre ape, satul cu acoperișuri de stuf, înecat de ape.

– Acolo vei locui. Mai sunt câțiva ca tine. Să nu încerci vreo evadare; vei lucra la ferma de lângă sat. Aici vei fi tot timpul sub control. Și când vom crede noi, te vom întoarce la Aiud.

M-am uitat de pe dig, pe deasupra caselor. Toate aliniate: un antreu și o cameră, acoperiș de stuf sau de papură cu o singură ușă. Apele Dunării au năpădit și dărâmat jumătate de sat. Pe cei ce-au scăpat de la năvala apelor va fi nevoie să-i cunosc și alături de ei să-mi duc zilele către undeva.

Cu eforturi supraomenești ajung între casele cu locatari. Văd un om care se apropie cu o găleată și o umple cu apă din șanț. În șanț, sub ape, bălegar, hârtii și cârpe. Altă apă de băut nu este. Acolo, spre răsărit, e Dunărea; dar și-n șanțuri sau băltoace, tot Dunăre este...

În suflet arde, caldă, acceptarea suferinței. Pentru că am crezut și cred într-o lume mai bună. Pentru că am depășit de mult era troglodită. Și cred că progresul nu înseamnă întoarcerea la ghioaga preistorică, ci îndumnezeirea omului. Stăpânul se străduiește să pună căluș conștiinței mele și încearcă să mă determine ca să mășăluiesc la umăr cu el și cu ceilalți primitivi, urlând – totalitar –

că întunericul este lumină. Asta nu o pot face. Nici eu, nici alții care observăm că deasupra pământului se întinde îmbietor albastrul infinitului. Pentru ce să rămân pe veci legat de materie, când, dincolo, se află tot cosmosul, cu dreptul de a gândi liber?

În sufletul încălzit de nădejdi creștine arde, puternic, acceptarea suferinței mântuitoare. Mai presus de orice năzuiesc către imperiul ceresc:

„Sus, s-avem inimile”!

Satul blestemat. Satul care a fost întemeiat de băănățenii dislocați de pe granița Iugoslavă. Acest lucru s-a petrecut în vara anului 1951. Oamenii de acolo au fost ridicați noaptea, suiți în trenuri și, cu pază puternică, aduși pe Bărăgan. Stăpânul a numărat pentru fiecare familie câte 1000 m², apoi a bătut un țăruș în pământ, cu un număr de ordine, și a poruncit tare: „Faceți-vă case; pământul e aici, iar stuful în bălți”.

Și oamenii, condamnați la depărtare, au frământat lutul și-au ridicat case după porunca primită; o cameră și un antreu. Și pentru că trebuiau să mănânce, au muncit la fermă. Au curs destule lacrimi și s-au auzit destule blesteme. Viața a curs săracă și cu nenumărate lipsuri. Dar omul care acceptă biciul se încovoie. Și, cu spinările aduse către pământ, înspăimântați de amenințări mai grele, băănățenii au dus viața de cârțiță. Cu gândul întors la frumoasele lor gospodării și mănoasele ogoare, lăsate în Banat, boccau, stropind cu lacrimi pământul negrului Bărăgan. Și gândul amar s-a limpezit într-o zi: și-au ancorat viața la picioarele lui Hristos. În două zile, când li s-a dat voie, au ridicat bi-

sericuța Sfintei Cruci. Și apoi viața a luat o înfățișare mai omenească. Duminicile și sărbătorile, curat îmbrăcați se adunau pe la cunoștințe, pe sate, pe rudenii, și petreceau cuminiți. Casele lor mici și nearătoase erau curate, iar fetele se întreceau a îngrijii frumoasele grădinițe cu flori. Fiind gospodari de frunte, au pus salcâmi și sălcii pe marginea drumurilor, iar pe lângă case, caiși sau piersici. Oameni harnici și pricepuți la munca pământului, repede s-au făcut necesari și solicitați de fermă. Unde lucra băănățeanul nu mai era nevoie de controlul stăpânului. Și pâine era pe masa lui, și sănătate, și speranțe că va veni ziua întoarcerii la vatra părăsită. Și așa au trecut ani după ani și lucrul a luat o înfățișare nouă. Curând s-a făcut înțelegere la granița cu Iugoslavia și se pare că Tito a pretins ca băănățenii dislocați să fie readuși la casele lor și puși în toate drepturile. În vara anilor 1955-1956 acești oameni hăituiți s-au întors la casele lor intrând în rosturile lor firești. În urma lor au rămas casele pustii, cu pisici jigărite și câini înnebuniți de foame. Apoi a trecut un val al pieirii peste satul blestemat: în drum către o colonie de muncă din balta Brăilei – Salcia – a rămas aici, pe o noapte de aspru februarie, un lot mare de hoți, condamnați la munci grele. Și cu toată paza, cu toate poruncile ce prevedeau grele pedepse pentru indisciplina, hoții au ieșit de prin case, au spart acoperișurile și au ars uși și ferestre. După o săptămână satul a rămas pustiu, fără uși, fără ferestre, cu multe case fără acoperiș.

Trecuseră vandalii. Și dacă a venit primăvara, s-au topit zăpezile și Dunărea a crescut. Apele au măturat digurile și Dunărea s-a preschimbat în mare. Satul blestemat primește apele care bat liniștite și înmoaie pereții de pă-

mânt. Apoi acoperișurile se lasă peste moloz, și de pe dig par niște spinări stufoase de arici. Au fost opt sute de case. Din ape s-au salvat, până la urmă, o sută. Pe care, la retragerea cuminte a Dunării, le luăm noi în primire; fiecare condamnat cu casa lui dată în folosință, pe care o repară cum poate, încercând o adaptare la noua situație.

Câți suntem în satul blestemat? Parcă șase inși. Și stăm sub supravegherea a doi ofițeri de securitate, a unui ofițer de miliție și a doisprezece milițieni.

E prea mult.

Au venit toate păsările de baltă; când se ridică de pe ape, înnegresc cerul. Și toate năvălesc asupra peștelui. Apele s-au retras, dar în goluri, în smârcuri, în bălți, au rămas peștii neatenți. Pe măsură ce scad apele, pe măsură ce vin căldurile verii, bălțile se usucă și peștii se tot adună în apa scăzută și în mълuri. Atunci păsările îi vânează din grămădă. Cioara cenușie se așează pe spinarea crapului și mănâncă din el cât poștește. Peștele fuge, prin apa mică, cu cioara pe spate. Put bălțile a hoituri de pește, cai și oi înecate. Seara, pe deasupra lor, cântă norii de țânțari. Iar noi, dând murdăriile la o parte, ducem în gălețile pline apa Dunării, care spală toată Europa; așa fac toți dunărenii și toți băltăganii. În dulcea înserare, peste pădurile de sălcii și plop, peste plaiuri și peste stufărișuri, cad la cuiburi păsările din împărăția apelor. Peste cornul lunii, ce vestește seceta, apar dubele cu pescari. Apele s-au liniștit și Dunărea e ca o mare de lapte. Peste păduri, cântecul privighetorilor. Peste ape și peste păduri, plutește Duhul lui Dumnezeu.

DUNĂRE, DUNĂRE, DRUM FARĂ PULBERE

Mai întâi în tinerețile mele am venit pe Dunăre de la Orșova până la Sulina. Ba, de două ori am ancorat în insula Ada-Kaleh – ce-a dispărut sub valuri, de curând. Pe cursul apei, în jos, am văzut și vizitat țărmurile și porturile iugoslave și cele bulgărești. Am călătorit pe apă primăvara și vara, ba chiar și toamna târziu. Apoi au venit timpuri când, vizitând Orientul Apropiat, m-am scăldat în Nil și-am călătorit pe Nil până către izvoarele lui. Apoi m-am oglin-dit în apele ce îngrădeau cândva Edenul biblic, Tigrlul și Eufratul. Voile m-au dus pe Vistula, către Marea Baltică sau în jos, prin plantațiile de orez de pe fluviul Marița. Era să uit că am călătorit cu vaporul pe Marea Moartă și că, la fel, ca alți pelerini, m-am botezat în Iordan. Apoi nevoile m-au dus peste Nipru și Don, peste Cuban și pe Volga măloasă, de la izvoarele ei și până la Astrahan. Am trecut peste Neva, iar în Siberia, pășind peste Enisei, Obi și Lena, m-am spălat de praful din inimă în Amur. Am iubit apele ca pe niște uriași însuflețiți. M-am simțit puternic, mi se umfla pieptul de aerul umed al mărilor din Nord și adesea am mângâiat valul albastru al albastrei Mediterane. Când apăreau apele din cețurile dimineților, părea că degetul lui Dumnezeu, veșnic prezent, veșnic lucrător, desparte cerul

de ape, ca în ziua cea dintâi. Dar nicicând n-am fost mai emoționat ca-n fața Dunării cu țărmuri frumoase și bogate, cu coloritul munților și al câmpiei, cu reflexul razelor soarelui și apele în veșnică curgere, cu pânzele alburii ale lunii peste ape și peste pădurile de sălcii.

În lumina lină a dulcii înserări vântul se potolea, valurile scădeau până ce apa albastră sau verde se liniștea și soarele cobora pe fața lăptoasă a Dunării. De peste Bărăgan, de la păscutul de pe lanurile de grâu și trifoi, se întorceau la cuiburi cârdurile de găște sălbatice. Dimineața plecau, înnegrind cerul, spre lanuri. Rațele, cu zbor fâlfâit, colindau bălțile. Țigănușii, în cârduri negre, schimbau des locul lor de pescuit. Pelicanii – în familii – erau lacomi și nesătui. Malurile erau pline de stârci colorați și cocostârci meditativi, de cocori – plautoane atente și destul de rari – de flamingo cu penaj purpuriu, iar către seară apăreau și lebedele albe. Cârdurile de ciori își aveau cuiburile prin pădurile de pe plaiuri, hrănindu-se cu pește, porumb și floarea soarelui din Bărăgan.

Dunărea iese dimineața din cețuri, albă ca laptele. Soarele care răsare de după Munții Dobrogei înscrie scări roșii de la un țărm la altul; apoi se pornește vântul. Fața apei se zburlește și pe măsură ce se întetește vântul, valurile cresc, iar pe timp de furtună ajung până la doi metri înălțime, punând în primejdie micile ambarcațiuni. Ba se întâmplă și lucruri mai grele. Era vară, prin august, în anul 1957, și eu făceam de pază pe malul apei, la un depozit al unui șantier – aici lângă satul nou, la 5 km mai la nord de Vadul-Oii. Și pe la ora cinci după-amiază, în plin senin, s-a iscat o furtună – fără ploaie – un vârtecuș – și valurile

s-au ridicat cât casa. A fost ca un sorb puternic, ca un ciclon. Tocmai atunci venea de la Brăila la Hârșova un convoi de vase – șleपुरi remorcate la ureche, cu încărcătură. Vântul a fost atât de puternic încât, la un cot al Dunării, a plesnit în ultimul șlep atât de neașteptat încât l-a lipit – avariindu-l – de prispele malului românesc. Tot convoiul de vase a rămas pe loc și valurile au spălat, rapid, punțile. Aici, la Giurgeni – Vadul-Oii, se trece de pe un mal pe altul cu bacul (acum s-a făcut pod). Pe aici trece șoseaua București-Constanța. Aici fierb apele, adunate pe un kilometru. De pe țărm, privești vârtejurile de apă – anafoarele indicate de geamanduri – pe care cu atenție le ocolesc vapoarele și pescarii. Sunt aici prăbușiri ale Dunării, cu adâncuri de până la o sută de metri. Apele clocotesc și cine a intrat în vârtej, face cunoștință cu fundul Dunării. La Vadul-Oii se întâlnesc cele două bălți uriașe, mari cât două județe: balta Ialomiței și balta Brăilei. Pe dealul de la Hârșova străjuiește cetatea romană Carsum.

Carsum, așezată tocmai aici, pe unde popoarele barbare puteau trece mai bine în Sciția-Minor, pentru prăduit. Și acum Dunărea, mutându-și cursul, a îngăduit ca după 1000 de ani să răsară din ape o altă puternică cetate bizantină – la gura brațului Borcea – cetate pe care o pomeneau cronicile bizantine, dar despre care nu se știa unde și când a dispărut. Cetatea legendară a stat sub ape o mie de ani și acum, mișcându-se fundul Dunării, ochii noștri au văzut, zi de zi, crescând din ape ziduri cu contraforți și creneluri, cu porți puternice și cu clădiri pentru garnizoana cetății; totul în bunăstare³.

³La punctul numit „Păciul lui Soare”.